

BOEKBESPREKING

Joop de Jong, Arie de Jongh, Luuc Kooijmans en Renz de Wit, *Onder regenten. Een onderzoek naar de elite in drie Hollandse steden in de eerste helft van de achttiende eeuw.* Utrecht 1979.

Goede historische literatuur over Hoorn is schaars. Te beginnen met onze welbekende Theodorus Vellius hebben zich weliswaar heel wat lieden op de een of andere manier bezig gehouden met de geschiedenis van de stad aan het Hop, maar het aantal produkten van hun vlijt dat werkelijk wat meer inzicht verschaft in het leven en streven van mensen tussen Noorderpoort en Hop, is beperkt. En dat, terwijl we juist in de laatste tijd bedolven worden onder een steeds meer aanzwellende stroom van stads- en dorpsgeschiedenissen. Het geschrijf van al deze goedwillende amateurs komt doorgaans niet uit boven het geleuter aan de borretafel of in het bejaardenhuis. Met daarnaast de plaatjesboeken die met hun gereproduceerde prentbriefkaarten en 18e-eeuwse tekeningen op glanzend zwaar kunstdrukpapier de armoedigheid van de bijgeleverde tekst moeten verhullen. De schrijvers van deze prullaria verzonden in anecdotische bijzonderheden, feitjes zonder enig verband, die zij niet weten te plaatsen in het grotere geheel van de politieke of sociaal-economische geschiedenis. De afname van dit soort werkjes is beperkt tot de inwoners van het betreffende dorp of stad bij wie daarmee, naar het schijnt, aan de behoefte naar een herkenbaar stuk verleden wordt voldaan.

Ook voor Hoorn kan een aantal publicaties worden aangewezen, waarop de onvriendelijke kritiek in de voorgaande regels van toepassing is. De wetenschappelijke verantwoorde literatuur, die zich met de historie van Hoorn bezighoudt, is sterk verouderd. Van *Marles Hoorn au Moyen-Age*, *Kosters Hoorn in de Middeleeuwen*, *Van Dierendoncks Hoorn van zes- tot landstad, Noordeloos*. De ontwikkeling van de vrijheid en de stedelijke jurisdictie van Hoorn hebben zeker in hun tijd een belangrijke bijdrage geleverd voor het verkrijgen van een juist beeld van de ontwikkeling van de stad. Sinds deze publicaties is door een aantal historici, met name die uit de Wageningse School, intensief onderzoek verricht, vooral op het terrein van de sociaal-economische geschiedenis dat het geschiedbeeld van ons land zeer ingrijpend gewijzigd heeft. Voor onze eigen streek moet daarbij natuurlijk in de eerste plaats gewezen worden op het werk van V.d. Woude, *Het Noorderkwartier*. Dat beschrijft de economische en demografische ontwikkeling van het middenstuk van Noord-Holland vanaf de late middeleeuwen tot aan het begin van de 19e eeuw. Hoorn valt buiten de opzet van dit werk, maar het geeft een duidelijk inzicht in de ook voor onze stad geldende achteruitgang in de 18e eeuw.

Een nieuwe studie die zoals het werk van de vier schrijvers, dat hier besproken wordt, van al deze nieuw verworven inzichten gebruik maakt en daarnaast een grote plaats inruimt aan het sociale facet van het behandelde onderwerp, vormt voor onze kennis van het verleden van de stad een waardevolle aanvulling.

Het werk van De Jong met en zonder h, Kooijmans en De Wit is waarschijnlijk een doctoraal scriptie en moet als zodanig gelezen worden. Niet bedoeld voor de amateurhistoricus - hoewel die er zeker een hoeveelheid nuttige achtergrondinformatie uit kan halen - maar als een proefstuk, waarin een aantal reeds bekende methoden en theorieën wordt toegepast op in dit opzicht nog niet bewerkt materiaal.

Het boek is de weergave van een onderzoek naar de sociale, politieke en economische rol van de regenten in 3 van de 18 stemhebbende steden van Holland, namelijk Hoorn, Gouda en Gorinchem, tussen 1710 en 1740. Dat de keus onder deze 3 op Hoorn viel, is voor een deel te danken geweest aan enkele toevallige factoren, als de goede bereikbaarheid van het archief en de volledigheid van het archiefmateriaal. De voorkeur van de schrijvers ging uit naar de regenten, een elite - en we weten, dat elite in onze dagen een bijna vies woord is - omdat er over deze groep gezien tegen achtergrond van de 18e-eeuwse samenleving nog vrij weinig bekend is en omdat het materiaal over deze mensen naar verhouding nog rijkelijk voorhanden is. Het tijdvak werd gekozen omdat het tegenover de Gouden Eeuw en de tijd na de Patriottenbeweging van 1787 nogal stiefmoederlijk behandeld is.

Hoewel de studie wordt gepresenteerd als een vorm van tot op zekere hoogte geïntegreerde geschiedsschrijving, waarbij een onderwerp zoals bekend van zoveel mogelijk kanten belicht wordt, is de nadruk toch wel zeer sterk op de sociale en economische kanten van het regentenleven komen te liggen. Dat is geen nadeel. In tegendeel: een nog grotere beperking in deze richting zou het werk geen kwaad hebben gedaan. Dan was een weinig zeggende beschrijving van de artistieke smaak en de wetenschappelijke belangstelling van de Heren gebaseerd op enkele boedelbeschrijvingen achterwege gebleven. Daar tegenover staat het ontbreken van de minste aanduiding van de politieke opvattingen binnen de regentenkring. Enkele regels over de staatkundige theorieën van Johan de Witt, in zijn "Deductie" de grote verdediger van het gezag van de Staten tegenover de meer gematigde opvattingen van Ulrich Huber en

